

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.І.МЕЧНИКОВА
Кафедра фізичної географії, природокористування і геоінформаційних
технологій

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

_____ (Майя НІКОЛАСВА)

_____» *Сересня* _____ 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Галузь знань: *10 Природничі науки*

Спеціальність *106 Географія*

Освітньо-професійна програма: *Землекористування і оцінка земель*

ОНУ - 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ». – ОНУ,
2023 р. _20_ с.

Розробник: *Вихованець Г.В.*, д.геогр.наук, професор кафедри фізичної географії, природознавства і геоінформаційних технологій;
Розробник: *Молодецький А.Е.*, кандидат географічних наук, доцент кафедри економічної та соціальної географії і туризму.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

Протокол № 1 від «30» серпня 2023р.

Завідувач кафедри _____ **Юрій ШУЙСЬКИЙ**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № 1 від. “30” серпня _____ 2023 р.

Завідувач кафедри _____ **(Олександр ТОПЧІЄВ)**

(підпис)

(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Погоджено із гарантом ОПП Землекористування і оцінка земель

_____ **(Андрій БУЯНОВСЬКИЙ)**

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) геолого-географічного факультету

Протокол № «1» від «30» 08 _____ 2023 року

Голова НМК _____ **(Віталій СИЧ)**

Переглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії, природокористування і геоінформаційних технологій

Протокол № _____ від « » _____ 20__ року

Завідувач кафедри _____ (_____)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної та соціальної географії і туризму

Протокол № _____ від. “ ” _____ 20__ р.

Завідувач кафедри _____ (_____)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>Очна форма навчання</i>	<i>Заочна форма навчання</i>
<p>Загальна кількість: кредитів – 10</p> <p>годин – 300</p> <p>змістових модулів – 2</p>	<p>Галузь знань <u>10 Природничі науки</u> (шифр і назва)</p> <p>Спеціальність <u>106 Географія</u> (код і назва)</p> <p>Рівень вищої освіти: <u>Перший</u> (бакалаврський)</p>	<i>Обов'язкова</i>	
		<i>Рік підготовки:</i>	
		3	
		<i>Семестр</i>	
		5-6	
		<i>Лекції</i>	
		80	
		<i>Практичні</i>	
		40	
		<i>Лабораторні</i>	
		<i>Самостійна робота</i>	
		180 год	
		<p>Форма підсумкового контролю: іспит (5 сем), курсова робота (5 сем), іспит (6 сем), курсова робота (6 сем)</p>	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: аналіз компонентної структури навколишнього природного середовища України, розгляд основних сучасних теоретико-методологічних положень фізикогеографічного аналізу території, засвоєння теоретичних і практичних питань комплексного регіонального фізико-географічного аналізу, з'ясування загальних закономірностей природних умов території України, галузева структура економіки України, територіальні та просторові особливості розміщення господарства, соціосфери; формування професійної компетентності і наукового світогляду майбутніх географів; їх здатності досліджувати особливості України, використовуючи знання і практичні навички в галузі географії та на межі предметних галузей; формування спеціальних (фахових) компетентностей з географії України.

Завдання:

Основними завданнями вивчення освітньої компоненти є:

- здійснити аналіз компонентної структури природного навколишнього середовища України;
- розглянути основні сучасні теоретико-методологічні положення фізико-географічного аналізу території, засвоїти теоретичні і практичні питання комплексного фізико-географічного аналізу території України;
- виявити регіональні особливості природних умов України;
- провести аналіз екологічних питань стану довкілля;
- виявити та проаналізувати структури природоохоронного фонду та раціональне використання їх.
- показати можливість застосовувати отримані знання та навички у вирішенні глобальних проблем сучасної цивілізації;
- формування у студентів навичок до наукових досліджень;
- ознайомити здобувачів освіти з місцем країни в світових параметрах та на континентальному рівні;
- надати здобувачам навички аналізу та інтерпретації кількісних та якісних характеристик природних ресурсів, економіки та соціальної сфери України;
- надати здобувачам компетентності з аналізу інформаційних джерел та польових досліджень для подальшого використання у практиці діяльності органів управління та громадських організацій;
- навчити здобувачів правильно орієнтуватися у стані та перспективах територіальної організації населення та господарства на регіональному та муніципальному рівнях;
- надати здобувачам знання з засад територіальної організації власного бізнесу у місцевих умовах.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

- *знати:* гіпотези походження материків та океанів; причини і закономірності змін геологічної будови, рельєфу, клімату, поверхневих вод, рослинного та тваринного світу України; причини і закономірності зміни ландшафтів від місця до місця в межах окремих регіонів; специфічні природні умови окремих регіонів України; природних ресурсів, економіки та соціальної сфери України; галузеву структуру економіки України, територіальні та просторові особливості розміщення господарства, соціосфери; стан та перспективи територіальної організації населення та господарства на регіональному та муніципальному рівнях;

вміти: складати фізико-географічну характеристику України, природних зон та окремих фізико-географічних країн: виконувати оцінку природно-ресурсного потенціалу; вміти вільно орієнтуватися по карті; виявляти різні морфоструктури в межах платформи і геосинклінального поясу; характеризувати різні морфоскульптури в межах рівнин і гірських споруд; аналізувати та порівнювати кліматичні особливості України;

характеризувати гідрографічну сітку, ґрунтовий покрив, рослинний та тваринний світ; пояснювати закономірності організації географічних процесів на території країни; збирати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел в сфері географічних наук та у відповідності до територіальної специфіки країни; аналізувати склад і будову природних та суспільних процесів у відповідності до фахової спеціалізації щодо різних рівнів просторово-часових масштабів; застосовувати набуті теоретичні знання та практичні навички для дослідження природно- і суспільно-територіальних систем на різних рівнях просторової організації; планувати й виконувати теоретичні та прикладні дослідження, робити обґрунтовані висновки, аналізувати та презентувати результати дослідження.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних компетентностей:

а) загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння предметної діяльності.

ЗК7. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

б) спеціальні/фахові (СК/ФК):

ФК 1. Здатність брати участь у плануванні та виконанні наукових та науково-технічних проєктів.

ФК 2. Здатність застосовувати знання і розуміння основних характеристик, процесів, історії і складу природи і суспільства.

ФК 4. Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки.

ФК 5. Здатність аналізувати склад і будову геосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

ФК12. Здатність проводити польові та камеральні роботи ґрунтознавчо-географічного спрямування, надавати правову оцінку природокористування та використання ґрунтово-земельних ресурсів, оцінку сучасного стану землекористування, виділяти головні проблемні питання та надавати шляхи їх вирішення з метою оптимізації ґрунто- і землекористування.

ФК13. Здатність застосовувати відповідні методи ґрунтознавчих, топографо-геодезичних та землевпорядних робіт і досліджень, оцінювання ґрунтів і земель в практичній діяльності, аналізувати та встановлювати вплив природних та антропогенних факторів на об'єктивну вартість (цінність) ґрунтів і земель в сучасних умовах кліматичних трансформацій, земельної та адміністративно-територіальної реформи, різної ефективності господарювання.

Програмні результати навчання:

Р03. Пояснювати особливості організації географічного простору.

Р05. Збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук.

Р07. Визначати основні характеристики, процеси, історію і склад ландшафтної оболонки та її складових.

Р09. Аналізувати склад і будову природних і соціосфер (у відповідності до спеціалізації) на різних просторово-часових масштабах.

Р11. Дотримуватися морально-етичних аспектів досліджень, чесності, професійного кодексу поведінки.

Р13. Вміти застосовувати географічні, ґрунтознавчі, топографо-геодезичні та землевпорядні методи в практичній діяльності, аналізувати результати оцінки стану природо-, ґрунто- і землекористування, проводити оцінювання ґрунтів і земель та надавати рекомендації щодо підвищення еколого-економічної ефективності використання земель.

3. Зміст навчальної дисципліни

5 семестр (денна форма)

Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України

Тема 1. Тектонічна і геологічна будова України. Давня архейсько-протерозойська платформа: Український щит, Волино-Подільська плита, Припятьська западина, Причорноморська западина, Воронезька антекліза. Середземноморський геосинклінальний пояс: область герцинської складчастості – Донецький кряж, Скіфська плита; область кемерійської складчастості – складчасті структури Кримських гір; область альпійської складчастості – складчасті структури Карпат.

Тема 2. Рельєф України. Рельєф платформених областей: Подільська височина, Волинська височина, Придніпровська височина, Приазовська височина, Середньоруська височина, Поліська низовина, Придніпровська низовина, Причорноморська низовина. Рельєф геосинклінальних областей: Донецька височина, Північно-Кримська низовина, Кримські гори, Карпати.

Тема 3. Клімат України. Основні географічні кліматотвірні чинники: Географічна широта, висота над рівнем моря, розподіл суходолу і водних просторів, орографія поверхні суші, рослинний і сніговий покрив. Кліматичні показники та їх розподіл: температура повітря, атмосферні опади, вітровий режим. Кліматичні ресурси. Небезпечні атмосферні явища.

Тема 4. Поверхневі і підземні води України: моря, річки, озера, канали, водосховища, болота.

Тема 5. Ґрунти, рослинність і тваринний світ України. Типи ґрунтів, зональні і азональні ґрунти, ґрунти гірських районів. Флора і фауна України і їх основні угруповання. Широтна зональність і висотна поясність.

Тема 6. Природно-заповідний фонд України. Природні території та об'єкти: біосферні заповідники, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища. Штучно створені об'єкти: ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.

Змістовий модуль 2. Регіональний фізико-географічний аналіз

Тема 7. Принципи і методи фізико-географічного районування України

Тема 8. Зона мішаних лісів України

Тема 9. Лісостепова зона України

Тема 10. Степова зона України

Тема 11. Українські Карпати

Тема 12. Кримські гори

6 семестр (денна форма)

Змістовий модуль 3. Загальна характеристика населення, господарства і соціальної сфери України.

Тема 1. Місце України в світі. Загальні характеристики території, населення, господарства. Макроекономічні та демографічні показники за статистичними джерелами ООН, Європейської Ради та національних статистичних установ.

Тема 2. Історичні особливості формування сучасної території держави. Динаміка змін територіально-адміністративного та політико-адміністративного устрою за час існування державних утворень на сучасних теренах України.

Тема 3. Населення. Головні риси демографічної структури. Загальні та регіональні риси демографічних показників.

Тема 4. Етнічний склад населення. Історичні відмінності у формуванні етнічної структури. Особливості конфесійного складу населення на різних історичних етапах та у сучасних умовах.

Тема 5. Урбанізоване та руральне населення. Головні екстичні характеристики. Найбільші міста та їх географічна характеристика. Особливості сільського розселення в різних регіонах.

Тема 6. Соціальна структура населення. Професійний склад та його динаміка. Структурна диференціація доходів різних соціальних верств.

Тема 7. Електоральна географія України. Особливості виборчої системи та сплав регіональної специфіки на електоральні вподобання населення за роки незалежності та демократичних реформ.

Тема 8. Структурні співвідношення у господарстві України. Провідні сектори. Вплив історичних та природних факторів на структуру господарства. Структура валового національного продукту та його динаміка.

Тема 9. Паливно-енергетичний комплекс. Добувні та обробні кластери. Роль природних ресурсів та застосування сучасних технологій розвитку видобутку та використання палива. Електроенергетика та її структура.

Тема 10. Комплекс металургійних виробництв. Ресурсна база. Співвідношення чорної та кольорової металургії. Експортний потенціал комплексу.

Тема 11. Машинобудівний комплекс. Провідні виробництва. Значення аерокосмічних, транспортних та сільськогосподарських кластерів.

Тема 12. Агропромисловий комплекс. Рослинництво і тваринництво у сільському господарстві. Особливості переробних кластерів та нерівномірність їх розвитку. Експортний потенціал комплексу.

Тема 13. Транспортний комплекс України. Структура залізничного, автомобільного, водного, авіаційного та трубопровідного транспорту. Транзитність та мембранність територій.

Тема 14. Рекреаційно-туристичний комплекс. Структурні компоненти та спеціалізація. Нерівномірність розвитку та залежність від інших сфер господарства.

Змістовий модуль 2. Суспільно-географічне районування території України

Тема 15. Методологічні підходи до районування території України. Етапи формування економічних районів. Політична складова районування.

Тема 16. Спеціалізація та рівні суспільного розвитку районів країни. Нерівномірність розподілу природних та соціально-економічних ресурсів. Подолання дисбалансу розвитку районів шляхом бюджетно-економічної політики.

Тема 17. Індустріальний схід країни. Донецький, Придніпровський та Слобожанський райони.

Тема 18. Аграрно-індустріальний захід країни. Карпатський, Поліський, Подільський райони.

Тема 19. Центр країни. Столичний та Центральний райони.

Тема 20. Аграрно-рекреаційний південь країни. Причорноморський район.

Форми і методи навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (80 годин) та практичних занять (40 годин), організації самостійної роботи студентів (180 годин) на денному відділенні. В рамках самостійної роботи здобувача передбачено виконання 2 курсових робіт обсягом по 30 год кожна (відповідно у 5 і 6 семестрах).

Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Лекції супроводжуються засобами наочності, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники).

Курсові роботи виконуються у відповідності до методичних вказівок.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин									
	Очна форма					Заочна форма				
	Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
		л	п/с	лаб	ср		л	п/с	лаб	Ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України										
Тема 1. Тектонічна і геологічна будова України.	10	4	6							
Тема 2. Рельєф України	6	4	2							
Тема 3. Клімат України	5	3	2							
Тема 4. Поверхневі і підземні води України	39	3	6		30					
Тема 5. Ґрунти, рослинність і тваринний світ України	3	3								
Тема 6. Природно-заповідний фонд України	3	3								
Разом за змістовим модулем 1	66	20	16		30					
Змістовий модуль 2. Регіональний фізико-географічний аналіз										
Тема 7. Принципи і методи фізико-географічного районування України	6	2	4							
Тема 8. Зона мішаних лісів України	9	3			6					

Тема 9. Лісостепова зона України	9	3			6					
Тема 10. Степова зона України	10	4			6					
Тема 11. Українські Карпати	10	4			6					
Тема 12. Кримські гори	10	4			6					
Разом за змістовим модулем 2	54	20	4		30					
Курсова робота (5 сем)	30				30					
Разом за 5 сем	150	40	20		90					
Змістовий модуль 3. Загальна характеристика населення, господарства і соціальної сфери України										
Тема 1. Місце України в світі.	6	2			4					
Тема 2. Історичні особливості формування сучасної території держави.	4	2			2					
Тема 3. Населення.	4	2			2					
Тема 4. Етнічний склад населення.	4	2			2					
Тема 5. Урбанізоване та руральне населення.	4	2			2					
Тема 6. Соціальна структура населення.	4	2			2					
Тема 7. Електоральна географія України.	4	2			2					
Тема 8. Структурні співвідношення у господарстві України.	4	2			2					
Тема 9. Паливно-енергетичний комплекс.	4	2			2					
Тема 10. Комплекс металургійних виробництв.	4	2			2					
Тема 11. Машинобудівний комплекс.	4	2			2					
Тема 12. Агропромисловий комплекс.	4	2			2					
Тема 13. Транспортний комплекс України.	4	2			2					
Тема 14. Рекреаційно-туристичний комплекс.	4	2			2					
Разом за змістовим	58	28			30					

модулем 3										
Змістовий модуль 4. Суспільно-географічне районування території України										
Тема 15. Методологічні підходи до районування території України.	4	2			2					
Тема 16. Спеціалізація та рівні суспільного розвитку районів країни.	8	2	2		4					
Тема 17. Індустріальний схід країни.	14	2	6		6					
Тема 18. Аграрно-індустріальний захід країни.	14	2	6		6					
Тема 19. Центр країни.	12	2	4		6					
Тема 20. Аграрно-рекреаційний південь країни.	10	2	2		6					
Разом за змістовим модулем 4	62	12	20		30					
Курсова робота (6 сем)	30				30					
Разом за 6 сем	150	40	20		90					
Усього годин	300	80	40		180					

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна фізико-географічна характеристика України			
1.	Тема 1. Тектонічна та геологічна будова України	4	
2.	Тема 2. Історія геологічного розвитку та корисні копалини України	2	
3.	Тема 3. Рельєф України	2	
4.	Тема 4. Кліматичні умови та ресурси території України	2	
5.	Тема 5. Внутрішні води та водні ресурси України	2	
6.	Тема 6. Моря України	4	
Змістовий модуль 2. Регіональний фізико-географічний аналіз			
7.	Тема 7. Природні комплекси та фізико-географічне районування	4	
	Разом за змістовими модулями 1 і 2 (5 сем)	20	
Змістовий модуль 4. Суспільно-географічне районування території України			

1	Тема 16. Спеціалізація та рівні суспільного розвитку районів країни. Порівняльно-географічний аналіз дисбалансу в розвитку регіонів та шляхи його подолання.	2	
2	Тема 17. Індустріальний схід країни. Донецький, Придніпровський та Слобожанський райони.	6	
3	Тема 18. Аграрно-індустріальний захід країни. Карпатський, Поліський, Подільський райони.	6	
4	Тема 19. Центр країни. Столичний та Центральний райони.	4	
5	Тема 20. Аграрно-рекреаційний південь країни. Причорноморський район.	2	
	Разом за змістовим модулем 4 (6 сем)	20	
	Усього	40	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
	Змістовий модуль 1:		
1.	Скласти порівняльну характеристику дельти Дунаю та дельти Дніпра (презентація);	15	
2.	Фізико-географічна характеристика Причорноморських лиманів (презентація);	15	
	Разом за змістовним модулем 1	30	
	Змістовий модуль 2:		
1.	Скласти характеристику мішаних лісів України (реферат);	6	
2.	Природно-заповідний фонд лісостепової зони України (презентація).	6	
3.	Охарактеризувати природні передумови утворення степів. Степи України (реферат та презентація):	6	
4.	Висотна ландшафтна диференціація рослинного і ґрунтового покриву Українських Карпат (презентація):	6	
5.	Скласти порівняльну характеристику флори і фауни північного і південного макросхилу Кримських гір (презентація):	6	
	Разом за змістовним модулем 2	30	
	Курсова робота (за ЗМ 1 і 2 – 5 сем)	30	
	Змістовий модуль 3:		
1.	Місце України в світі.	4	
2.	Історичні особливості формування сучасної території держави.	2	
3.	Населення. Загальна характеристика і демографічний аналіз.	2	
4.	Етнічний склад населення.	2	
5.	Урбанізоване та руральне населення.	2	
6.	Соціальна структура населення.	2	
7.	Електоральна географія України.	2	
8.	Структурні співвідношення у господарстві України.	2	
9.	Паливно-енергетичний комплекс.	2	
10.	Комплекс металургійних виробництв.	2	
11.	Машино-будівний комплекс.	2	
12.	Агропромисловий комплекс.	2	
13.	Транспортний комплекс України.	2	
14.	Рекреаційно-туристичний комплекс.	2	

	Разом за змістовим модулем 3	30	
	Змістовий модуль 4:		
1.	Підходи до районування території України.	2	
2.	Рівні суспільного розвитку районів України.	4	
3.	Індустріальний схід країни. Донецький, Придніпровський та Слобожанський райони.	6	
4.	Аграрно-індустріальний захід країни. Карпатський, Поліський, Подільський райони.	6	
5.	Центр країни. Столичний та Центральний райони.	6	
6.	Аграрно-рекреаційний південь країни. Причорноморський район.	6	
	Разом за змістовим модулем 4	30	
	Курсова робота (за ЗМ 3 і 4 – 6 сем)	30	
	Разом	180	

7. Теми курсових робіт (орієнтовний перелік)

- Природні умови Поліської низовини
- Природні умови Придніпровської низовини
- Природні умови Донецького кряжу
- Природні умови Придніпровської височини
- Природні умови Волино-Подільської височини
- Природні умови Причорноморської низовини
- Природні умови Приазовської височини
- Природні умови Українських Карпат
- Природні умови Кримського півострову
- Особливості клімату Західної частини України
- Особливості клімату Північної частини України
- Особливості клімату Центральної частини України
- Особливості клімату Східної частини України
- Особливості клімату Півдня України
- Особливості клімату Українських Карпат
- Особливості клімату Кримського півострову
- Природні умови Чорного моря
- Природні умови Азовського моря
- Природні умови басейну Дніпра в межах України
- Природні умови басейну Південного Бугу
- Природні умови басейну Дністра
- Малі річки України
- Природні умови Кілійської дельти Дунаю
- Природні умови Придунайських озер
- Природні умови лиманів Тузловської групи
- Природні умови Дністровського лиману
- Природні умови лиманів межиріччя Дністра-Дніпра
- Природні умови Дніпро-Бугського лиману
- Природні умови Сивашів
- Природні умови Дунайського біосферного заповідника
- Природні умови Карпатського біосферного заповідника
- Природні умови заповідника Асканія-Нова
- Природні умови Чорноморського біосферного заповідника
- Природні умови заповідних територій Кримського півострова

- Суспільно-географічне дослідження освітнього комплексу
- Миколаївський морський порт
- Особливості розвитку внутрішньої торгівлі України
- Туристичні ресурси України та їх класифікація
- Туристичні регіони України
- Морські порти Одеського регіону
- Загальна характеристика демографічних процесів в Україні
- Географія сфери послуг України
- Поводження з твердими побутовими відходами
- Трансформація адміністративно-територіального устрою Одеської області: суспільно-географічні аспекти
- Організація, функціонування в охорона природно-заповідних територій та об'єктів України
- Господарський комплекс міста Одеса
- Сільське господарство Одещини: сучасний стан та перспективи розвитку
- Туристично-рекреаційний потенціал Карпат
- Туристичний потенціал Кримського півострову
- Туристичні ресурси та господарство Полісся
- Рекреаційно-туристичний комплекс Південного Криму
- Характеристика туристичної діяльності Одеського регіону
- Рекреаційно-туристичний потенціал Українського Причорномор'я

Більш детально вимоги до оформлення та представлення до захисту курсових робіт студентів спеціальності 106 Географія, орієнтовний перелік тематики робіт наведено в методичній розробці (Методичні вказівки з оформлення та представлення до захисту курсових робіт студентів спеціальності 106 Географія [електронний ресурс] / укладачі М. В. Адобовська, А. О. Буяновський, В.В. Яворська, А.М. Шашеро. Одеса: ОНУ, 2023. 66 с.).

8. Методи навчання

Лекції із застосуванням наочних засобів, презентації, самостійна робота, практичні заняття, самостійне опрацювання нового матеріалу, в т.ч. із застосуванням Інтернет-ресурсів. Основна підготовка студентів здійснюється під час аудиторних робіт на лекційних та практичних заняттях, але у значній мірі покладається на самостійне вивчення предмета студентами денної форми навчання на протязі всього семестру. Під час викладання дисципліни використовуються наступні методи навчання: словесні, наочні та практичні. Лекції супроводжуються засобами наочності, зокрема, - картами, фотокартками, презентаціями, відеофільмами. На практичних заняттях виконуються вправи, практичні роботи, лабораторні роботи, вирішуються задачі, проводиться робота з книгами (підручники, енциклопедії, словники). Курсові роботи виконуються у відповідності до методичних вказівок.

9. Форми контролю і методи оцінювання (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Поточне контрольне опитування, оцінювання практичних доповідей та виконання індивідуальних завдань; підсумковий контроль - іспит. В обов'язковому порядку здійснюється облік відвідування студентами усіх видів занять.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка за національною шкалою	Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач освіти	
Відмінно	у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей; глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; робить самостійні висновки, виявляє причинно-наслідкові зв'язки; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв'язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.	глибоко та всебічно розкриває сутність практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов'язкову та додаткову літературу; може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання й оцінити результати власної практичної діяльності; виконує творчі завдання та ініціює нові шляхи їх виконання; вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу; проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.
Добре	достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, використовуючи при цьому нормативну та обов'язкову літературу; при представленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, застосовує знання для розв'язання стандартних ситуацій; самостійно аналізує, узагальнює і систематизує навчальну інформацію, але допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.	правильно вирішив більшість практичних завдань; має стійкі навички виконання завдання
Задовільно	володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знає основні поняття навчального матеріалу; має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових	може використовувати знання в стандартних ситуаціях, має елементарні, нестійкі навички виконання завдання. Правильно вирішив половину розрахункових/тестових завдань. Здобувач має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під

	зв'язків і формулювання висновків.	час виявлення причинно-наслідкових зв'язків і формулювання висновків.
Незадовільно з можливістю повторного складання	володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно (без аргументації та обґрунтування); безсистемно виокремлює випадкові ознаки вивченого; не вміє робити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки; під час відповіді допускаються суттєві помилки	недостатньо розкриває сутність практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності, правильно вирішив окремі розрахункові/тестові завдання за допомогою викладача, відсутні сформовані уміння та навички.
Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не володіє навчальним матеріалом	виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача

Захист курсової роботи у кожному з семестрів оцінюється за 100-бальною шкалою ЄКТС та національною системою з окремою заліковою відомістю. Вимоги до оформлення та критерії оцінювання курсової роботи надаються здобувачам окремою методичною розробкою.

10. Питання для підсумкового контролю

1. Провідні географічні риси структури формування валового національного продукту.
2. Роль меліоративних земель в аграрному комплексі.
3. Історичні особливості формування субетносів в складі етносу України.
4. Рекреаційний комплекс Причорномор'я.
5. Гідромеліоративний комплекс Причорномор'я.
6. Бальнеологічні ресурси української частини Карпат. Порівняння з іншими карпатськими країнами.
7. Адміністративно-територіальний устрій: головні складові.
8. Транспортний комплекс Причорномор'я: головні морські порти.
9. Кластер деревообробних виробництв: структурні особливості.
10. Екологічні проблеми меліорованих земель Причорномор'я.
11. Провідні центри машинобудування Слобожанщини та їх спеціалізація.
12. Кондитерські підприємства в складі агропромислових холдингів.
13. Спеціалізація металургійних підприємств Індустріального Придніпров'я.
14. Замкові, палацові та релігійні архітектурні пам'ятки Поділля.
15. Порцелянова та склоробна промисловість: територіальні риси кластеру.
16. Українська діаспора на Американському континенті.
17. Атомна енергетика - основа енергозабезпечення та енергонезалежності.
18. Дніпровський гідроенергетичний каскад: складові та їх особливості.
19. Кольорова металургія: структурні складові та їх співвідношення.
20. Туристичні ресурси Автономної республіки Крим.
21. Об'єкти культурної та природної спадщини ЮНЕСКО в Україні.
22. Характеристика головних районів картоплярства.
23. Науково-освітні установи Києва.
24. Подолання наслідків аварії 1986 року на Чорнобильській АЕС.

25. Фестивальна мережа подієвого туризму в Україні.
26. Палацово-паркові ансамблі південного узбережжя Криму.
27. Ресурси Донецького кам'яно-вугільного басейну.
28. Найбільші карстові печери - об'єкти спелеотуризму.
29. Запорізька атомна електростанція - найбільше підприємство кластеру Європи.
30. Райони виноградарства та центри виноробства.
31. Головні експортні продукти України.
32. Пам'ятки часів Київської давньоруської держави.
33. Структура залізничного транспорту.
34. Відновлювальна енергетика: провідні сонячні та вітрові електростанції.
35. Особливості господарського керівництва комплексу міста Дніпро.
36. Структура промисловості будівельних матеріалів.
37. Етнічна структура Закарпаття.
38. Конфесійна структура населення.
39. Розвиток фармацевтичних виробництв та їх територіальна організація.
40. Головні зернові культури в аграрному виробництві України.
41. Науково-освітні установи Львова.
42. Інноваційні тенденції в структурі промисловості.
43. Екологічні чинники стану туристичних ресурсів Полісся.
44. Харківська міська агломерація.
45. Північна Буковина та Буджак зі спільними рисами історичної долі.
46. Водні ресурси Криму.
47. Теплова енергетика: головні особливості.
48. Чорна металургія Запоріжжя.
49. Міграційні процеси в сучасній Україні.
50. Які тектонічні структури розташовані на території України.
51. Які тектонічні структури на території України відносяться до давньої архейсько-протерозойського віку платформи.
52. Які тектонічні структури на території України відносяться до Середземноморського геосинклінального поясу.
53. В який геологічний час виникли Кримські гори і Карпати.
54. В якій мірі сучасний рельєф України відповідає її тектонічній будові.
55. Які морфоструктури і морфоскульптури виділяються в межах Карпатської гірської споруди.
56. Які морфоструктури і морфоскульптури виділяються в межах Кримської гірської споруди.
57. Які екзогенні процеси впливали на формування сучасного рельєфа України.
58. Четвертинне покрівне зледеніння і його роль в рельєфоутворенні на території України.
59. Акумулятивні і абразійні процеси і форми рельєфу в береговій зоні Чорного і Азовського морів.
60. Формування дельти Дунаю та її сучасний розвиток.
61. Загальна характеристика рельєфа платформенної області.
62. Загальна характеристика рельєфа геофінклінальних областей.
63. Охарактеризувати основні географічні кліматотвірні чинники на території України.
64. Основні кліматичні показники та їх розподіл на території України.
65. Де і які типи каналів розташовані на території України.
66. Порівняти гирлові області Дунаю і Дніпра.
67. Класифікація гирлових областей річок України.
68. Причорноморські лимани: закономірності формування, класифікація, сучасний стан.
69. Загальна фізико-географічна характеристика Чорного моря.
70. Загальна фізико-географічна характеристика Азовського моря.
71. Грунтовий покрив Карпат.

72. Грунтовий покрив Кримських гір.
73. Природно-заповідний фонд України: класифікація, територіальне розміщення, сучасний стан.
74. Біосферні заповідники України.
75. Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник.
76. Принципи і методи фізико-географічного районування України.
77. Природна характеристика мішаних лісів України.
78. Природна характеристика лісостепової зони України.
79. Природна характеристика степової зони України.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Методи поточного\періодичного контролю: усне опитування, контрольні письмові роботи, оцінювання виконання завдань СР, захист результатів практичних, оцінювання доповідей.

Форми і методи підсумкового контролю: підсумковий контроль – іспит (5 і 6 семестри), курсова робота (5 і 6 семестри).

Розподіл балів, які отримують студенти (за результатами 5 семестру, змістові модулі 1-2):

Поточний та періодичний контроль, самостійна робота								Практичні	Сума
1	2	3	4	5	6	7	8-12		
10	5	5	5	5	5	5	20	40	100

Розподіл балів, які отримують студенти (за результатами 6 семестру, змістові модулі 3-4):

Поточний контроль					Підсумковий контроль	Сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			
T1-T5	T6-T10	T11-T14	T15-T17	T18-T20	30	100
2	2	2	5	5		
Контр.тестування 28 балів			Контр.тестування 30 б.			
			Самостійна робота 12 балів			

Захист курсової робота у кожному з семестрів оцінюється за 100-бальною шкалою ЄКТС та національною системою з окремою заліковою відомістю. Вимоги до оформлення та критерії оцінювання курсової роботи надаються здобувачам окремою методичною розробкою.

Підсумковий контроль за дисципліною – іспит (окремо у 5 і 6 семестрах). До здачі допускається студент, який виконав усі обов'язкові види робіт, які передбачаються навчальною програмою дисципліни та під час опанування дисципліни набрав 60 і більше балів. Для студентів, які набрали впродовж семестру сумарно меншу кількість балів, ніж необхідний мінімум (60) допускається доздача за темами лекційних, практичних занять чи самостійної роботи, за які отримана незадовільна чи взагалі відсутня оцінка.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C	задовільно	
70-74	D		
60-69	E		
30-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Навчально-методичне забезпечення

Робоча програма навчальної дисципліни; силабус; опорні конспекти лекцій; мультимедійні презентації; плани практичних занять; навчально-методичні матеріали та питання для поточного і підсумкового контролю; ілюстративні матеріали (карти, схеми, рисунки), методичні вказівки до виконання і захисту курсових робіт.

13. Рекомендована література

Основна (до Змістового модулів 1 і 2):

1. Байцар А. Фізична географія України. Навчально-методичний посібник. Львів. Видавн. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2012. 354 с.
2. Булава Л. М. Фізична географія України. Х. : АН ГРО, 2008. 224 с.
3. Врублевська О. О., Катеруша Г. П., Гончарова Л. Д. Кліматологія : підручник. Одеса : Екологія, 2013. С. 249-256.
4. Ґрунтознавство з основами геології: підручник / І. І. Назаренко, С. М. Польчина, Ю. М. Дмитрук, І. С. Смага, В. А. Нікорич. Чернівці: Книги - XXI, 2006. 504 с.
5. Денисик Г. І., Страшевська Л. В., Корінний В. І. Геосайти Поділля. Вінниця : Вінницька обласна друкарня, 2014. 216 с. (Серія: «Природа і ландшафти Поділля»).
6. Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? Збірник вибраних матеріалів / [за ред. М.П. Стеценка, Ф.Д. Гамора]. Львів: «Тиса», 2017. 238 с.
7. Кузьмішина І. Флора і рослинність України. Курс лекцій. Луцьк : Друк ПП Іванюк В. П., 2016. 152 с.
8. Маринич О. М., Пархоменко О. Г., Петренко О. М., Шищенко П. Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. Український географ. журн. 2003. № 1. С. 16-20.
9. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник. 3-тє вид., стер. К. : Т-во «Знання», КОО, 2006. 479 с.
10. Мельничук В. П., Попович І. С. Практикум з фізичної географії України : навч.- мет. посібник. Ужгород: УжНУ «Говерла», 2010. 104 с.

11. Нетробчук І. М., Полянський С. В. Фізична географія України : практикум для лабораторних занять. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2015. 138 с.
12. Нетробчук І. М., Самолюк І. В. Поширення мінеральних лікувальних вод в Україні. Географія та туризм: наук. зб. /ред. кол. : Любіцева О.О. (гол. ред.) та ін. К. : Альфа-ПК, 2017. Вип. 41. С. 190-200.
13. Нетробчук І. М., Забокрицька М. Р., Хільчевський В. К. Волинське Полісся: межиріччя Західного Бугу та Случі – природні ресурси та їхнє використання. Українське Полісся: проблеми та тренди сучасного розвитку: мат. Всеукраїнської наук.-практ. конф., м. Ніжин, 1–2 бер. 2021 р. /Ніжин: НДУ ім. Гоголя, 2021. С. 28-32.
14. Свинко Й. М., Сивий М. Я. Геологія : підручник. К. : Либідь, 2003. 480 с.
15. Свинко Йосип. Нарис про природу Тернопільської області: геологічне минуле, сучасний стан : навч. вид. Т. : Навч. кн. Богдан, 2007. 192 с.
16. Фізична географія України: методичні вказівки до виконання лабораторних робіт та контролю самостійної роботи студентів / А. О. Корнус. Суми : Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2015. 36 с.
17. Червона книга України. Вони чекають на нашу допомогу : наук.-попул. вид. / упоряд. О. Ю. Шапаренко, С. О. Шапаренко. Вид. 4-е, допов. Харків: Торсінг, 2012. 480 с.
18. Швебс Г. І., Ігошин М. І. Каталог річок і водойм України : навч.-довідк. посіб. / за ред. Є. Д. Гопченка. Одеса: Астропринт, 2003. 392 с.

Основна (до Змістового модулей 3 і 4):

1. Заставний Ф.Д. Географія України. У 2-х кн. / Ред. М. П. Парцей. Львів: Світ, 1994. 472 с.
2. Ковтун В.В., Степаненко О.В. Міста України. Економіко-географічний довідник. К. АРС, 2020. 279 с.
3. Молодецький А.Е. Соціально-економічна географія України. Кваліфікаційний мінімум географічних назв. Одеса: ТЕС, 2019. 86 с.
4. Поповкін В.А., Калитенко А.П. та ін. Аванпроект економічного районування України. К: Нац ін-т стратегічних досліджень. 2017. 90 с.
5. Соціально-економічна географія України/ Ред.О.І.Шаблій. Львів: Світ, 2016. 640 с.

Методичні вказівки:

Методичні вказівки з оформлення та представлення до захисту курсових робіт студентів спеціальності 106 Географія [електронний ресурс] / укладачі М. В. Адобовська, А. О. Буяновський, В.В. Яворська, А.М. Шашеро. Одеса: ОНУ, 2023. 66 с.

Електронні інформаційні ресурси

1. Бібліотека Інституту географії Національної академії наук України - <https://igu.org.ua/uk/node/22080>
2. Бібліотека Одеського національного університету імені І.І. Мечникова - <https://lib.onu.edu.ua>
3. Бібліотека та енциклопедія з географії - <http://www.geoman.ru>
4. Географіка. Географічний портал - <http://geografica.net.ua/>
5. Географія. Навчально-методичний сайт ПрАТ "Інститут передових технологій" - <http://osvitanet.com.ua/>

6. Довкілля України 2022. <https://ukrstat.gov.ua> >publ1_u
7. Зовнішньоекономічна діяльність 2023. <https://buhplatforma.com.ua>>article
8. Статистичний збірник "Регіони України".2021. <https://stat.ua>>sites>files
9. Статистичний щорічник України 2022. <https://ukr.stat.gov.ua>>arch_zov_2b
10. Україна в цифрах 2022 <https://ukrstat.gov.ua>>druk>kf_u